

Ekonomski temelji hrvatske književnosti

Okrugli stol

12. lipnja 2017

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

IZLAGANJA

1. Prof. dr. sc. Krešimir Nemeč: **Reprezentacija novca u hrvatskoj književnosti**

U predloženom segmentu istraživanja namjeravaM utvrditi načine reprezentacije novca u hrvatskoj književnosti i njegova utjecaja na sve segmente društva (obitelj, brak, javne poslove, politiku, međuljudske odnose, moral). Nakon uspostave metodologije za pristup navedenoj problematici, istraživanje će obuhvatiti sljedeće manje tematske segmente: proces raspada feudalizma i uspon građanstva u hrvatskom društvu; počeci kapitalističke privrede; novi novčano-tržišni odnosi, kolanje novca praćeno sutonom tradicionalnog morala (od Šenoe i Tomića do Gjalskoga, Kozarca, Kovačića i Kumičića); novac umjesto časti, slobode i ponosa: Vojnovićeva Dubrovačka trilogija; Krležina dubinska analiza hrvatske prvobitne akumulacije kapitala (Veliki meštar sviju hulja); prikaz uspona i pada moćnog obiteljskog robno-novčanog trusta (Glembajevski ciklus); kapitalistički silnici (Domaćinski, Glembay, Klanfar); odnos između umjetnosti/umjetnika i novca (Michelangelo Buonarroti, Povratak Filipa Latinovicza, Leda); novac kao sredstvo manipulacije: pronevjere, lihvarenje, prijevare, politički interesi povezani s novcem (Cesarec, Careva kraljevina, Zlatni mladić); kućna ekonomija: financijska ovisnost žene u patrijarhalnom društvu i počeci emancipacije; religija novca i osobna patologija, moralne devijacije povezane s novcem: škrtost i beščutnost (Andrić: Gospođica); socijalizam i potrošačko društvo (novac u razdoblju planske privrede) te nova uloga novca u razdoblju tranzicije hrvatskoga društva (Vidić, Balenović, Koščec, Gerovac i dr.).

2. Prof. dr. sc. Stipe Grgas Mufa: **Ekonomija i hrvatska prozna produkcija 1980-ih**

Prije negoli možemo govoriti o ekonomskim temeljima bilo koje književnosti pa tako i hrvatske, valja se zapitati da li je rećeno „utemeljenje“ izvan književnog artefakta ili se to „utemeljenje“ nalazi unutar samog književnog djela. Također se valja zapitati da li se ta dva „utemeljenja“ , ako smo ih razdvojili, preklapaju, kako i kada to čine. Na tragu mojih već obavljenih istraživanja odnosa književnosti i ekonomije, mene na ovom projektu manje zanima ekonomska izvanjkost, to jest, ekonomski uvjeti proizvodnje, diseminacije i recepcije književnosti, a više ukljućenost, upisanost ekonomske problematike u književni tekst. No, kazavši to, odmah ću ustvrditi da tekstom posredovana ili u njemu prikazana ekonomija nipošto nije posve drukčija od ekonomije izvan teksta. Naprotiv, polazište mojeg istraživanja jest da nam tematizacija ekonomije u književnosti nudi potpuniji uvid u zbilju izvanknjiževne ekonomije nego sama znanost koja ekonomiju ima kao predmet svojeg interesa i rada. Taj odnos između discipline i njezina predmeta nije svojstven samo ekonomskom znanju nego važi za svako disciplinarno znanje. Stoga će najavljeno istraživanje razmotriti pitanje što ekonomsko disciplinarno znanje čini u odnosu na zbilju koju ima kao premet svojeg znanstvenog interesa. Tim ću se pitanjem pozabaviti pozivanjem na autore koji su na razne načine kritični prema „autističnosti“

ekonomske discipline. Iako je ta kritika poglavito usmjerena prema „neoklasičnim“ ekonomistima ja ću u svojim čitanjima reprezentativnih hrvatskih ekonomista osamdesetih pokazati kako su i oni, iako nadahnuti tradicijom (marksističke) političke ekonomije, isključili iz svojih razmatranja ekonomske probleme koji se, gledajući unazad, pokazuju presudnima za ishod, po mnogo čemu, prijelomnog desetljeća (kapital, dug, novac). Naravno, i teorija književnosti kao disciplina, unatoč njezinim interdisciplinarnim ili pak transdisciplinarnim pretenzijama, obilježena je sličnim strategijama selekcije i isključenja. Postavljam hipotezu da će pregled književne teorije osamdesetih, arhiv u koji ubrajam i domicilna postignuća ali i načine recepcije inozemnih autora, pokazati kako je i teorija koja se poglavito razvila u diskursu o književnosti isključivala iz svojeg interesnog obzora ekonomsku problematiku. Time je pripomogla zapriječiti put čitanju književnih tekstova i njihova konteksta koji bi u tekstovima i u izvantekstovnoj stvarnosti registrirao ekonomske mutacije rečenog desetljeća. Moja čitanja književnosti osamdesetih išla bi protiv te navade i pokušala u književnosti iznaći „utemeljenje“ tog desetljeća koje je relevantnije od uvriježenih interpretacija zbivanja u zadnjem desetljeću bivše federacije.

3. Prof. dr. sc. Jasna Horvat i dr. sc. Josipa Mijoč: **Statistička analiza radnika u kulturnoj i kreativnoj industriji s posebnim fokusom na nakladništvo**

Metodologija istraživanja temelji se na kvalitativnoj i kvantitativnoj analizi radne snage radnika u kulturnoj i kreativnoj industriji s dubinskim istraživanjem nakladništva. Istraživački plan podrazumijeva provođenje dubinskih, polustrukturiranih intervjuova s ekspertima (urednicima, nakladnicima, piscima, grafičkim dizajnerima, lektorima i drugim dionicima nakladničkog sektora). Osim dubinskih intervjuova planira se provesti kvantitativno istraživanje strukturiranim upitnikom te potom i statistička analiza prikupljenih podataka. Ciljne skupine istraživanja su članovi DHK i HDP-a kao i drugi dostupni dionici nakladničkog sektora. Za prikupljanje podataka bit će potrebna pomoć svih članova projektnoga tima. Poseban dio projekta koji nije naveden pri samoj prijavi projekta jest pokušaj uspostavljanje digitalne burze neobjavljenih nakladničkih sadržaja. Više o samoj ideji nalazi se u znanstvenom radu objavljenom u zborniku GIH2017 i u časopisu Tema (godina XIII 4/5/6/ 2016).

4. Prof. dr. sc. Tatjana Jukić: **Ekonomija i hrvatska književnost: psihoanalitička i (post)marksistička perspektiva**

Svoje istraživanje osovit ću oko razumijevanja ekonomije u psihoanalitičkoj i (post)marksističkoj kritici. Planiram povezati svoje istraživanje u polju psihoanalize, kao teorije psihičke ekonomije koja je značajno pridonijela protokolima tumačenja formativnima za austrougarsku kulturu, s hrvatskom književnosti toga vremena i njezinim austrougarskim imaginarijem. Cilj mi je usporediti psihoanalitičke prikaze psihičke ekonomije, posebno u tekstovima prije 1920-ih, s književnim strukturama u hrvatskoj kulturi prije i u vrijeme Prvoga svjetskog rata. To ću povezati s analizama austrougarske kulture u studijama Gillesa Deleuzea, s naglaskom na hrvatsku književnost kao moguću platformu za reviziju nekih Deleuzeovih teza. U nastavku istraživanja kanim analizirati Marxov pristup političkoj ekonomiji i filozofiji usporedno s recentnim evaluacijama Marxova intelektualnog nasljeđa. Cilj mi je istražiti specifičnu interpretacijsku konfiguraciju koja pretpostavlja uvid u ekonomiju usporedno s filozofijom, teologijom i književnosti, pri čemu književnost može imati privilegiranu funkciju. Također, cilj mi je istražiti kako ekonomija participira u pripovjednim strukturama u socijalizmu, pri čemu naracija služi kao sofisticiran aparat za mapiranje zona dodira ekonomskog raisona i raison d'État socijalizma.

Rezultate istraživanja povezat ću s hrvatskom književnosti između 1918. godine i 1980-ih, te s hrvatskim filmom u razdoblju poslije Drugoga svjetskog rata.

5. Izv. Prof. dr. sc. Cvijeta Pavlović: **Ekonomski temelji devetnaestostoljetne književnosti: hrvatsko-francuske poredbene veze**

Istraživanje ekonomskih temelja hrvatske književnosti uključuje komparativni uvid u epohe europske književnosti koje su u središte zanimanja stavljale društvene aspekte života i promatrale djelovanje društva na pojedinca i ulogu pojedinca u društvu. Realizam i naturalizam, ključni stilovi književnosti XIX. stoljeća koji pozornost posvećuju temama ekonomskih promjena i kriza, prikazuju ulogu novca, strukture ekonomskih sustava i sl. Hrvatska književnost druge polovice XIX. stoljeća programski se izgrađuje prema odabranim europskim uzorima, među kojima je francuska književnost. Usporedba francuskoga i hrvatskoga realizma i naturalizma, uz mogućnost da se u obzir uzmu i drugi stilovi i razdoblja, dat će odgovore na pitanja na koji način hrvatska književnost iskazuje motive povezane s ekonomijom, kako bilježi velike promjene u europskoj ekonomiji i prilagođuje ih vlastitim uvjetima te kojim motivima prikazuje ekonomski kapital (novac, mecenatstvo, banke, bankari, zaklade, komercijalizacija umjetnosti i sl.). U društveno-humanističkim korelacijama, odabrani opusi francuskih književnika čiji je značaj u polju ekonomije već dokazan (H. de Balzac, G. Flaubert, É. Zola i dr.) promatrat će se kroz recepciju u hrvatskoj književnosti XIX. i XX. stoljeća. Jedan je od istaknutih elemenata takve analize tzv. «biljeg kapitala» (habitus i životni stil) koji se odražava u književnim svjetovima kroz poetiku zrcalnoga odraza društvene stvarnosti. Komparativno tematološko čitanje francuskih i hrvatskih tekstova XIX. stoljeća utvrdit će moguće izvore predodžaba o ekonomskim i sociološkim statusima povijesnopolitičkih i kulturnih polja (H. R. Jaus, W. Iser, J.-P. Richard, P. Bourdieu). Za tu svrhu bit će odabrani kanonski autori francuske i hrvatske književnosti, te autori koji su svoju poetiku oblikovali prema francuskim uzorima prikaza društvene stvarnosti kroz motive ekonomskih vrijednosti. Cilj je utvrditi adaptaciju takvih književnih tvorbi u njihovom društvenom i estetskom aspektu te njihov recepcijski učinak.

6. Doc. dr. sc. Maciej Falski: **Financiranje i distribucija književnosti u predilirskom dobu: stvaranje temelja za modernu književnu kulturu**

Za kulturalnu, a tako i književnu povijest, ključnim se čini pitanje o tome kada kultura izlazi iz obzora osobnog interesa i pretvara se u nacionalno dobro. S tim su povezana i druga ključna pitanja koja se odnose na financiranje književne djelatnosti, položaj književnika u društvu i organizaciju sustava distribucije književne produkcije. Cilj je istraživanja propitati kako se taj proces oblikovao na hrvatskom prostoru, koji su čimbenici utjecali na njega i kako je pridonio stvaranju temelja moderne hrvatske kulture. Rezultati istraživanja će utjecati ne samo na bolju interpretaciju povijesnih tokova moderne hrvatske kulture, ali istovremeno i staviti u središte pozornosti povjesničara kulture pitanje općeg dobra i paralelnog s tim, karakterističnog za moderno doba procesa nacionalizacije kulture. Istraživanje polazi od pretpostavke da se hrvatska kultura razvija paralelno s bitnim promjenama u europskoj civilizaciji, koje zahvaćaju sve razine društvenog života. Stoga se počeci shvaćanja kulture kao općega, nacionalnog dobra moraju smjestiti u prijelomno doba od kraja 18. do prvih decenija 19. stoljeća. Ilirski pokret od 1835. godine nadalje upisuje se u već prihvaćenu vizuru kulturne aktivnosti kao javne djelatnosti; književnost je za ilirce sredstvo postizanja nacionalnih ciljeva, a u vezi toga književnik postaje centralnom figurom društvenog imaginarija. Zbog te pretpostavke istraživanje se mora fokusirati na predilirsko doba, na vrijeme od osamdesetih godina 18. stoljeća i političko-administrativnih promjena na hrvatskom tlu, do početka tridesetih godina 19. stoljeća. Radi

osvjetljivanja ekonomske podloge književnog života i stvaranja uvjeta za pretvaranje literarnog stvaranja u društveno i politički relevantan čin, u obzir će se uzeti sljedeći čimbenici. Za terminus a quo se uzima godina 1835., objavljivanje prvog broja Gajevih Novina.

(1) Prvo, glavni akteri kulturalne scene koji su aktivno utjecali na formiranje mreže razmjene tekstova, pridonosili su stvaranju kulturalnih institucija ili pak su pokušavali modernizirati hrvatski javni prostor. U nje se mogu ubrojiti na primjer Maksimilijan Vrhovac, Matija Petar Katančić, ali i G. Čevapović, A. Mihanović i brojni drugi danas manje poznati pisci.

(2) Drugo, glavni centri kulturne aktivnosti Hrvata, ujedno na prostoru hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog kraljevstva, kao i izvan njega, posebno u Budimu, Požunju i Grazu. Postavlja se pitanje kako se mogao razvijati književni život, na kojoj podlozi. Prije svega je važno pitanje mreže razmjene knjiga i časopisa: kako se formirala, je li bila ovisna isključivo o individualnim kontaktima i namjerama, ili već su se pojavili prvi pokušaji institucionalizacije.

(3) Treće, analizirat će se tekstovi u kojima se može uočiti ideja kulture kao općeg dobra, a s tim u vezi i poticanje na financiranje i/ili druge vidove aktivnog podupiranja literarne aktivnosti. Pokušat će se također ispitati mogući utjecaj tekstova tog tipa.

Taj segment projekta treba odgovoriti na pitanje o počecima modernoga književnog života, posebno o trenutku kada se rađa vizija književnosti kao nacionalnog dobra koje podliježe posebnim mjerama podrške i financiranja.

(A) Metoda

- polazište je biografska perspektiva prema Bourdieuovoj analizi habitusa i društvenog polja, odnosno teoriji umrežavanja koju je uspješno koristio Manuel Castells. Biografska perspektiva u kulturnim istraživanjima čini se vrlo korisnom, što sam već objavio npr. u tematskom broju časopisa *Colloquia Humanistica* gdje je već provjerena kako istraživački princip (br 3, 2014: *Multiple Biographies, Transcultural Experience*, <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/ch/issue/view/26>).

- Tijekom analize želim uočiti mrežu kontakata koja je pokrivala kako hrvatsko-slavonski, tako i širi prostor, s centrima poput Zagreba, Dubrovnika, Pešte, Gradeca, Požunja. Imam namjeru opisati kako od pojedinih nastupa, singularnih ideja, putem približavanja i sinergije nastaju temelji pokreta, rađa se promjena u mišljenju i praksi koja vodi pretvaranju književnog stvaralaštva u javnu, nacionalnu aktivnost. Ovdje se inspiriram opet Castellsovima gdje se posebno naglašava efekt sinergije. Stoga je bitno uzeti za predmet istraživanja upravo biografske trajektorije i čvorovi u mreži, gdje se presijecaju putevi važnih aktera. Nije to pitanje samo utjecaja, posuđivanja ideja, već više se radi o stvaranju zajedničkog obzora kulturnih praksi, okvira, ili episteme, u Foucaultovskom smislu.

(B) Građa

- dokumenti usmjereni na osvjetljivanje pojedinih biografija, koje se razumiju kao društveni konstrukti

- dokumenti sekundarnog karaktera koji pomažu opisati intelektualne sredine u kojima su se kretali glavni akteri književnog polja u zadano doba

- književni i paraknjiževni tekstovi: pitanje koliko se u njima nazire nastajanje svijesti o ulozi literarnog stvaranja u procesu definiranja nacionalne kulture (npr. Zagrebački kalendar)

- građa o pokušajima pokretanja javnih institucija, o projektima i drugim pothvatima za stvaranje fonda nacionalne kulture (nacionalne književnosti), koji se pozivaju na javno, narodno dobro.

7. Doc. dr. sc. Danijela Lugarić Vukas: **Ekonomija klase u ruskoj i hrvatskoj književnosti druge polovice 20. st.**

Tekst O metodologiji humanističkih znanosti (1930-e/1940-e; 1974) M. Bahtin je završio sljedećim riječima: "Nema ni prve ni posljednje riječi i nema granica dijaloškome kontekstu (on odlazi u bezgraničnu prošlost i u bezgraničnu budućnost). (...) U svakome trenutku razvoja dijaloga postoji neograničena količina zaboravljenih smislova, ali ćemo ih se prisjetiti u određenim trenucima daljnje razvoja dijaloga, usporedo s njime, te ćemo ih oživjeti (u novom kontekstu) obnovljenom formom. Ništa nije apsolutno mrtvo: svaki će smisao imati svoj praznik uskrsnuća". U tom se Bahtinovom tekstu, budući da je riječ o posljednjem napisanom tijekom njegova života, spomenuti odsječak nadaje gotovo kao nadgrobni spomenik većini ključnih postavki njegove filozofske misli. Osim što bi mogao biti izvorom niza teorijskih uporišta analize (dijalogičnost / ideologičnost iskaza, njegova dislociranost u temporalnom i spacijalnom smislu, uvjetovanost forme i izvankontekstualne realnosti itd.), zanimljiv je i zbog toga što zorno pokazuje da su logike književnih i drugih tekstova kulture uvijek nužno obilježene svojom ekonomskom prirodom. Odnosno, logika jezičnog (književnog, kulturološkog) kongruentna je logici ekonomskog (logici razmjene, ponude i potrošnje itd.). Vodeći se pretpostavkom o podudarnoj logici književnog / kulturnog i ekonomskog, propitat ću metodološke mogućnosti da se klasi, kao jednoj od ključnih ekonomskih, ali i kulturoloških kategorija (jer je – naglašenije no rod ili rasa / etnicitet – manje opipljiva i više performativna te stoga iskustveno dostupna gotovo isključivo kroz imaginativnu reprezentaciju u tekstovima kulture), pristupi kao tropu koji strukturira književne i druge tekstove kulture, nastale tijekom socijalističkoga razdoblja. (Da je klasa važna, ako ne i ključna kategorija (i) u (sovjetskom) socijalizmu, svjedoči da je čak i Stalin u 30-im godinama, dakle usporedo s legitimizacijom i ozakonjenjem proletarske književnosti na kongresu pisaca 1932., poticao proizvodnju luksuznih predmeta, poput kavijara, konjaka i šampanjca, te rehabilitirao ideju o važnosti posjedovanja materijalnih dobara. Naglašavano je pritom da je "malograđanski" povezivati socijalizam sa siromaštvom, odnosno da nema dobrog socijalističkoga sustava bez materijalnog obilja.) Moje će izlaganje biti primarno teorijske prirode: može li (i na koje načine) trop klase biti plodotvoran u suvremenoj humanistici, u analizi književnih i drugih tekstova kulture, i to posebice onih nastalih tijekom socijalizma? Kako se taj trop isprepleće / ukrštava s rodnim i (nad)nacionalnim? Nudi li nam upravo taj trop uvid u neke specifične aspekte književnog / literarnog (književno kao "političko nesvjesno", odnosno ono što estetski oblikuje potisnuta znanja i osjećaje)? Osim na Bahtina, koji je redovito upozoravao na podudarnu prirodu literarnog / umjetničkog i materijalnog (porijeklo polifonije Dostoevskog vidi upravo u akutnim kontradikcijama ranog ruskog kapitalizma!), oslanjat ću se na neke teorijske koncepte novijeg datuma, poput "overdetermination" (S. Freud, L. Althusser, J.-K. Gibson-Graham, J. Markels) i "point of entry" (Resnick & Wolff), propitati njihova značenja, ali i "slijepu pjege" u suvremenijim pristupima temi (primjerice u zborniku *Social inequalities and discontent in Yugoslavia*, 2016), te istražiti mogućnost primjene novijih teorija u tumačenju tropa klase u književnim i drugim tekstovima kulture tijekom domaćeg i ruskog / sovjetskoga socijalizma.

8. Doc. dr. sc. Marijana Hameršak: **Ekonomski temelji proučavanja povijesti knjige i povijesti čitanja u Hrvatskoj**

Pitanja odnosa između ekonomije i književnosti u ovom će se preglednom izlaganju suziti na pitanja odnosa između ekonomije i istraživačkih perspektiva usmjerenih na materijalne ili „življene“ aspekte književnosti, a koje se vezuju uz istraživanja u područjima kao što su povijest knjige, povijest autorstva i povijest čitanja. Pritom će se temeljem analize nevelikog korpusa radova koji iz tih perspektiva pristupaju hrvatskoj književnosti pokušati uočiti osnovne značajke odnosa prema ekonomskoj dimenziji u spomenutim istraživačkim područjima. Poblize, u studijama Antuna Barca, Davida Šporera,

Dinka Župana, Jelene Lakuš i dr. pokušat će se izdvojiti neke temeljne artikulacije ekonomske dimenzije, prije svega ekonomskih odnosa i ekonomske terminologije.

9. Dr. sc. Lana Molvarec: **Odnos ekonomskog i književnog polja na primjeru hrvatske proze 20. i 21. stoljeća: između ideologije i identiteta**

U predloženom istraživanju suradnica će istraživati odnos ekonomskog i književnog polja na primjeru hrvatske proze 20. i 21. stoljeća. Istraživanje će obuhvatiti procese i reprezentacije ekonomskih odnosa u danom korpusu s posebnim naglaskom na 1) hrvatski dječji roman, kao i dodire ekonomskih pitanja i ideologije u istome korpusu 2) diskurzivne prakse marksizma i neoliberalizma u hrvatskoj prozi i esejistici 20. i 21. stoljeća i 3) pitanja ekonomije identiteta kroz problematizaciju siromaštva, ekonomske nejednakosti i životnih stilova u hrvatskoj prozi 20. i 21. stoljeća. U zadnjih dvadesetak godina primjetljiv je porast interesa ekonomske znanosti za koncepte drugih društvenih znanosti čime se nastoji premostiti jaz u društvenim znanostima, ali ne samo to, nego i produbiti spoznaja o tradicionalnim ekonomskim temama. Osobito je naglašen interes za identitet jer se uvidjelo da to može biti važan čimbenik koji utječe na ljudsko ekonomsko ponašanje. U ovome istraživanju će se pojam ekonomije identiteta primijenjen na niz tekstova hrvatske književnosti 20. i 21. stoljeća koristiti u humanistici, što govori o povratnoj sprezi ekonomske znanosti i društvenih i humanističkih znanosti te njihovih diskursa.

10. dr. sc. Ivana Drenjančević: **Ekonomija čitanja hrvatskog modernističkog pjesništva**

Radu na znanstvenom projektu „Ekonomske temelji hrvatske književnosti“ pokušala bih pridonijeti znanstvenim člancima koji bi prvenstveno bili usmjereni na proučavanje pjesničkih tekstova hrvatskoga književnoga modernizma. Pri tomu bi se pojam „ekonomije“ i „ekonomskih temelja“ poimao dvojako te bi se u tomu smislu i istraživanje trebalo kretati u dvama smjerovima, nekad više, a nekad manje odvojenima. S jedne će se strane „ekonomija“ poimati kao izvantekstualna kategorija na koju se, dakle, pjesnički tekstovi mogu tematski referirati. U žarištu će interesa biti pjesnički dijelovi opusa Antuna Gustava Matoša, Miroslava Krležje, Vladimira Nazora, Nikole Šopa i Gustava Krkleca, pjesnički tekstovi u kojima se na različite načine pristupa ekonomskim problemima suvremenosti te se artikuliraju promišljanja potaknuta prodorom kapitalizma i intenzivnom modernizacijom. Ovisno o pojedinom pjesničkom predlošku, analitički će se interes mjestimično širiti i na ostale svjetonazorske koordinate pri čemu će se posebno istaknuti civilizacijski antimodernizam kao bitna svjetonazorska pozicija iz koje progovaraju brojni tekstovi (hrvatskoga, ali ne samo hrvatskoga) modernizma. Uz spomenuto tematsko poimanje ekonomije, bit će zastupljeno i poimanje ekonomije kao unutarartekstualne kategorije. Ideja o povezanosti riječi i novca, točnije, metaforizacije, koja je svojstvena jeziku, i ekonomske razmjene, u povijesti je zapadnoga mišljenja itekako ukorijenjena i pomno elaborirana (usp. Marc Shell: „The Economy of Literature“) te će se u sklopu ovoga istraživanja uzimati kao jedno od polazišta za pristup književnomu tekstu. U ovom dijelu istraživanja analizirat će se pjesnički tekstovi u kojima je veza ekonomije i čitanja na poseban način istaknuta. Bit će to, prije svega, pjesme Tina Ujevića, čime uspostavljam kontinuitet sa svojim dosadašnjim istraživanjima. Primjerice, Ujevićeva neopetrarkistička lirika, lirika u kojoj je udaljen od svoga kasnijega, ali i ranijega, društvenoga angažmana, na brojnim mjestima, naoko u suprotnosti sa svojom izraženom estetičnošću, upućuje na „vrijednost“, „dodanu vrijednost“, „ulaganje“ i „dugovanje“ kao kategorije koje su relevantne za recepciju književnoga teksta. U svom ću se istraživačkom segmentu dobrim dijelom kretati i u komparatističkomu smjeru, a za istraživanje će biti vrlo važni i ostali metodološki okviri poput lakanovske psihoanalize i dekonstrukcije kao škola mišljenja koje su se na različite načine, i iz različitih očista, bavile ekonomijom čitateljskog

pogleda naglašavajući pri tomu neodvojivost čitanja od pitanja dominacije i podčinjenosti, primanja i davanja, dužništva i vjerovništva i slično.

11. Doc. dr. sc. Maša Kolanović: **Američki kapitalizam i hrvatska književna kultura: uzajamne predodžbe**

Segment projektnog istraživanja "Američki kapitalizam i hrvatska književna kultura: uzajamne predodžbe" primarno se bavi imaginarijem američkog kapitalizma u hrvatskoj književnoj kulturi 20. st. U predloženom segmentu istraživanja namjeravam analizirati i usustaviti književne i kulturne predodžbe o Sjedinjenim Američkim Državama, tijesno povezane s predodžbama o kapitalizmu. Pri tom ću kapitalizam u svom istraživanju promatrati kao ekonomski sistem sa svojim specifičnim ekonomskim zakonitostima kao što su slobodno tržište, ostvarivanje profita, privatno vlasništvo, akumulacija kapitala i sl., ali i kao specifičnu *moralnu i afektivnu ekonomiju* (Sara Ahmed; Samuel Bowles) koje podrazumijevaju složenu povezanost između ekonomskih praksi i kulturnih i tradicijskih običaja, tradicije, pravne regulacije pa čak i etičkog habitusa svakog pojedinca kao i cirkulaciju afekata među pojedincima, a o kojima nam specifičan način govore hrvatska književnost i kultura 20. st. Polazište mog istraživanja kreće od zapažanja kako je kulturni i književni imaginarij neke strane zemlje, u ovom slučaju Amerike tijesno povezan s geopolitičkim i ekonomskim statusom kako matične kulture tako i zemlje čijom se predodžbom u matičnoj kulturi bavimo, što posebice dolazi do izražaja kada govorimo o Sjedinjenim Američkim Državama i njihovoj recepciji u hrvatskoj kulturi i društvu u najširem smislu. Naime predodžba Amerike u domaćoj sredini, ali i šire oduvijek je tijesno bila povezana s idejom kapitalizma i kulturni i društveni znak "Amerike" je nemoguće promišljati bez navedene ekonomske dimenzije. Iz zapažanja tijesne povezanosti ideje Amerike i kapitalizma, imaginarij Amerike u hrvatskoj književnosti bi u tom smislu bilo korisno promisliti u širem kontekstu tzv. *imaginacijske ekonomije*, koncepta koji razvija Kurt Heinzelman u svojoj knjizi *The Economics of the Imagination* (1980), a koji artikulira kako su ekonomski sistemi strukturirani imaginacijom u čemu književnost i kultura igraju važnu ulogu. Moj pristup metodološki kombinira znanja iz teorije i povijesti književnosti, analize diskursa, zatim imagologije kao posebne grane komparativne književnosti koja se bavi predodžbom drugih zemalja, popularne geopolitike koja navedene predodžbe promišlja na primjeru popularnokulturnih tekstova koje također namjeravam uključiti u svoju analizu (filmove, reklame i ostalo) i kulturalnih studija kao kritičke analize kulture. Ono što smatram nedovoljno obuhvaćenim aspektima u prethodno spomenutim disciplinama jest uloga ekonomskih reprezentacija ili reprezentacija povezanih s ekonomskim procesima na što ja namjeravam staviti naglasak u svom istraživanju kako ih smatram ključnima u recepciji znaka "Amerike" na ovim prostorima. U tom smislu veliku pomoć pronalazim u tekstovima autora tzv. nove ekonomske kritike, relativno mlade discipline koja se počela razvijati 80-ih i 90-ih godina i koja podrazumijeva tekstova književne i kulturne kritike utemeljene na ekonomskim paradigmama, modelima i tropima. Preko navedenih metodoloških uporišta namjeravam artikulirati vlastiti pristup koji će interdisciplinarno povezati navedena znanja, a koji će mi koristiti u analizi motiva materijalnog blagostanja, specifične temporalnosti i topografije kapitalizma, kolanja novca (kao što su burze, banke, sajmovi, potrošački centri i dr.), ali i motiva siromaštva i klasnih razlika u sklopu šire kulturne predodžbe ekonomske i kulturne povijesti kapitalizma. Rezultat istraživanja bit će, nadam se, kompleksniji uvid u specifične književne i kulturne predodžbe o Americi koje su uvelike utjecale ne samo na stvaranje javnog mnijenja o kapitalizmu kao ekonomskom sistemu, ali i kao specifičnoj moralnoj, afektivnoj i ideološkoj strukturi.

12. Prof. dr. sc. Helena Sablić-Tomić: **Ekonomsko polje i suvremena hrvatska književnost**

U predloženom segmentu istraživanja namjeravam utvrditi pluralnost ekonomskih procesa u kontekstu tranzicijskih ekonomskih promjena s namjerom utvrđivanja književnih postupaka vezanih uz načine reprezentacije ekonomskih sadržaja u tekstu te uočavanja činjenica kako sama književnost kao institucija djeluje u tim promjenama. Poseban naglasak u istraživanju bit će stavljen na kulturološki i ekonomski kontekst koji podrazumijeva analizu oblika i načina financiranja knjiga kroz različite potpore izdavaštvu. Nadalje, nastojat će se analizirati odnos suvremene književne produkcije i komercijalizacije iste koja je primarno vezana uz stvaranje ozračja senzacionalizma i hitovskih naslova. U tom kontekstu, opisat će se i usustaviti mehanizmi kojima se dominantni obrasci društvene, političke i ekonomske zbilje upisuju u tekst i to ne samo na njegovoj sadržajnoj ravni, nego i na razinama književnih postupaka, narativne ekonomije ili leksičke selekcije. Na taj će se način kao zaključna mišljenja pokušati revalorizirati kod nas ustaljena razumijevanja postmodernizma kao prevladane poetike i književni tekst kao artefakt kojemu možemo pristupiti ne osvrćući se na njegov društveni kontekst. Ovdje pokriveno razdoblje od 1991. do 2011. jedan je od posljednjih činova dugogodišnje distorzije javne reprezentacije književnosti u Hrvatskoj, koja je iz središnje medijske struje skoro u potpunosti eliminirana, prepustivši se logici spektakularizacije što je posve u skladu sa širim rekonfiguracijama medijskoga polja. Nadalje, iz šireg konteksta će se izdvojiti časopisi, emisije i internetske stranice kojima se prezentira književni tekst za distribucijsku, marketinšku i bilo kakvu drugu infrastrukturu kojom se nastoji pristupiti širem čitalačkom krugu.